บทที่ 2
วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. คุณสมบัติของโลหะเงิน

โลหะเงิน เป็นโลหะสีขาว มีความมันวาว สามารถตีเป็นแผ่น หรือดึงเป็นเส้นได้ เป็นธาตุแทรนซิชันแถวที่ IB หรือหมู่ที่ 11 มีเลขอะตอม เท่ากับ 47 น้ำหนักโมเลกุลเท่ากับ 107.868 จุดหลอมเหลว 961.93 องศาเซลเซียส ความหนาแน่น 10.5 g/cm^3 มีโครงสร้างทางอิเล็กทรอนิคส์เป็น [Kr] 4d ^{10} 5s^1 โลหะเงินในธรรมชาติ อยู่ในรูปของสารประกอบซัลไฟด์และสารประกอบคลอไรด์ คือ แร่ Silver (Silver sulfide, Ag_2s) และ Horn Silver (Silver choride, AgCl) นอกจากนี้ ยังสามารถพบโลหะเงินในรูปอิสระได้จากการถลุงโลหะ และจากปฏิกิริยาอิเล็กโทรไลซิส (Electrolysis reaction)

1.1 สมบัติทั่วไปของโลหะเงิน

1.1.1 โลหะเงินเป็นตัวนำความร้อน และไฟฟ้าได้ดีที่สุด

1.1.2 โลหะเงินสามารถทนต่อการกัดกร่อนในอากาศและความชื้น แต่เมื่อรวมตัวกับแก๊ส H_2S ในอากาศ จะทำให้เกิดสีดำของ ซิลเวอร์ซัลไฟด์เคลือบที่ผิวของโลหะเงิน

1.1.3 ไม่ทำปฏิกิริยากับ Non – oxidizing Acid เช่น กรดเกลือ กรดกำมะถันที่เจือจาง แต่ทำปฏิกิริยากับกรกซัลฟูริกเข้มข้น และกรดไนตริกเจือจาง พร้อมกับเกิดเป็น Ag^+ ดังสมการ (ชัยวัฒน์ หิตาพิสุทธ์ และประยงค์ ยะปะตัง, 2539)

$$2Ag + 2H_2SO_4 \longrightarrow AgSO_4 + SO_2 + H_2O \quad (2.1)$$

$$3Ag + 4HNO_3 \longrightarrow 3AgSO_4 + NO + 2H_2O \quad (2.2)$$

1.2 สารประกอบของโลหะเงิน

ออกซิเดชันสเตตที่สำคัญของโลหะเงิน คือ $^+1$ สารประกอบโลหะเงินที่มีออกซิเดชัน สเตต $^+2$ และ $^+3$ ก็มีแต่น้อย เช่น AgF_2, $K[AgF_4]$ สารประกอบ Ag^{3+} และ Ag^{2+} จะเป็นตัวออกซิไดซ์ที่ดี เสถียรภาพของ Ag^{2+} ในสารละลายที่มีน้ำเป็นตัวทำละลาย เมื่อเปรียบเทียบกับ Ag^+ ซิลเวอร์ซัลเฟต (Ag_2SO_4) มีน้ำหนักสูตร 311.83 มีลักษณะเป็นของแข็งสีขาว ซิลเวอรซัลเฟต (Ag_2SO_4) มีความสามาถละลายน้ำได้สูง (Wikipedia, 2010) และซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl) มีน้ำหนักสูตร 143.34 มีลักษณะเป็นของแข็งสีขาว ซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl) สามารถละลายได้ดีในสารละลายแอมโมเนีย แต่ไม่สามารถละลายในน้ำได้ ซึ่งมีค่าการละลายน้ำต่ำ (Meites Louis,1963) ตารางที่ 2.1 อธิบายคุณลักษณะทางกายภาพของสารประกอบโลหะเงิน

ตารางที่ 2.1 ลักษณะทางกายภาพของสารประกอบโลหะหนัก

ชื่อ	สูตร	น้ำหนักสูตร	ลักษณะ	ความหนาแน่น (ก/ซม^3)	จุดหลอมเหลว (องศาเซลเซียส)	จุดเดือด (องศาเซลเซียส)	ตัวทำละลาย*
Silver nitrate	$AgNO_3$	169.89	ไม่มีสี Rhombic	4.352	210	สลายตัวที่ 440	น้ำ
Silver sulfate	$AgSO_4$	311.83	ขาว Rhombic	5.45	660	1085	น้ำ
Silver chloride	AgCl	143.34	ขาว Cubic	5.56	545	1564	NH_4OH $1.9x10^{-4}$
Silver iodide	AgI	234.80	เหลือง Hexagonal	5.683	556	1505	KCN
Silver bromide	AgBr	187.80	เหลืองสด	6.473	568	1560	KCN 1.4×10^{-5}

ที่มา: ชัยวัฒน์ หิตาพิสุทธ์ และ ประยงค์ ยะปะตัง (2539)

* หมายถึง ตัวทำละลายมีปริมาณเป็น 100 โดยน้ำหนัก เช่น KCN x 10^{-5} (จากข้อมูล ของ AgBr) คือ AgBr 1.4 x 10^{-5} กรัม จะละลายได้ในสารละลาย KSCN 100 กรัม

1.3 ประโยชน์ของโลหะเงิน

เมื่อเป็นโลหะผสมกับทองแดงใช้ในการทำเหรียญกษาปณ์ประโยชน์ส่วนใหญ่ใช้ทำผลิตภัณฑ์ภาชนะเครื่องใช้ เหรียญกษาปณ์ เครื่องประดับ งานด้านทางแพทย์และทันตกรรม อุตสาหกรรมรถยนต์อุตสาหกรรมการผลิตฟิล์มภาพยนตร์และงานถ่ายภาพอัดภาพ อุตสาหกรรมไฟฟ้าและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็น โดยมีรายละเอียดดังนี้ (เดชนา ชุตินรา, 2527)

1.3.1 อุตสาหกรรมการผลิตฟิล์มภาพยนตร์และงานถ่านภาพอัดภาพ

อุตสาหกรรมประเภทนี้ใช้โลหะเงินประมาณร้อยละ 40 ของการผลผลิตเงินทั่วโลก เงินที่ใช้นี้ใช้ในรูปของเกลือเงินเฮไลด์ที่มีความไวต่อแสง ใช้เคลือบบนฟิล์มถ่ายภาพ กระดาษอัดภาพและกระดาษถ่ายเอกสาร ซึ่งให้ภาพชัดเจนกว่าการเคลือบด้วยสารอื่นๆ

1.3.2 อุตสาหกรรมไฟฟ้าและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์

โลหะเงินที่ประกอบด้วยแคดเมียมออกไซด์ ใช้ทำเป็นสะพานไฟในส่วนที่มีกระแสไฟฟ้าสูงและปานกลางผ่านชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ในเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ใช้เป็นตัวเชื่อมโดยทำเป็นโลหะผสมกับทองแดง สังกะสี และโลหะอื่นๆ เพื่อใช้ในการต่อเชื่อมท่อ เชื่อมข้อต่อสายไฟฟ้าในเครื่องวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

1.3.3 ผลิตภัณฑ์ภาชนะเครื่องใช้

การใช้เงินทำภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ เช่น ขันน้ำพานรอง หีบบุหรี่ ชุดน้ำชา กาน้ำ กรอบรูป เป็นต้น ถึงแม้ว่าปัจจุบันโลหะเงินมีราคาสูงกว่าเดิม มีผลทำให้การผลิตภาชนะชิ้นใหญ่ๆ ลดลง แต่ก็ยังเป็นที่นิยมของตลาดอยู่มาก

1.3.4 เหรียญกษาปณ์

ในสมัยก่อนเหรียญกษาปณ์ผลิตจากโลหะเงินที่มีความบริสุทธิ์กันมาก มีเนื้อเงินบริสุทธิ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 92.4 ผสมกับทองแดงไม่เกินร้อยละ 7.5

1.3.5 เครื่องประดับ

โลหะเงินที่ใช้ทำเครื่องประดับ ประเภทสร้อย เข็มกลัด แหน ตุ้มหู เป็นต้น

1.3.6 งานด้านการแพทย์และทันตกรรม

โลหะเงินที่ใช้ในทางการแพทย์ส่วนใหญ่อยู่ในด้านศัลยกรรม เนื่องจากเงินมีคุณสมบัติเป็นตัวกันไม่ให้แผลเน่าเปื่อย จึงใช้คลุมบาดแผลหลังจากการผ่าตัดเพื่อตบแต่งผิวหนัง ใช้ดามกระดูกและใช้ทำเครื่องมือในการผ่าตัดบางอย่าง ส่วนด้านทันตกรรม เงินอยู่ในส่วนผสมของอะมัลกัมสำหรับอุดฟัน เพื่อใช้ในการรักษาทางทันตกรรมต่อไป

1.3.7 อุตสาหกรรมรถยนต์

ด้านอุตสาหกรรมรถยนต์ใช้วัสดุเคลือบด้วยเงินบริสุทธิ์มากที่สุด โดยเฉพาะสำหรับทำดวงไฟหน้ารถ เนื่องจากคุณสมบัติของโลหะเงินที่สามารถสะท้อนแสงได้ดีที่สุด

1.3.8 อุตสาหกรรมเครื่องทำความเย็นและอื่นๆ

ในอุตสาหกรรมการผลิตตู้เย็นและเครื่องปรับอากาศใช้โลหะเงินในรูปของโลหะประสาน ซึ่งสามารถทำให้โลหะหลักจับกำโลหะอื่นๆ หรือโลหะชนิดเดียวกันได้ที่อุณหภูมิต่ำกว่าจุดหลอมเหลวของโลหะนั้น ๆ โลหะประสานนี้ไม่ทำให้เหล็กกล้าละลายหรือทำให้เหล็กกล้าเสียหายในสภาวะการใช้งานปกติ

สำหรับประเทศไทย แร่เงินที่พบมักเกิดร่วมกับโลหะพื้นฐานอื่นๆ โดยเฉพาะทอแดง ตะกั่ว สังกะสี มีการพบโลหะเงินประปรายในแร่ดังกล่าว โลหะเงินส่วนใหญ่ใช้ในการทำเครื่องประดับ เพชรพลอย ภาชนะเครื่องเงินและเหรียญต่างๆ

2. น้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดี

การวิเคราะห์ค่าซีโอดีเป็นการวิเคราะห์หาความสกปรกของน้ำเสียต่างๆ โดยเป็นการวัดปริมาณออกซิเจนทั้งหมดที่ใช้ในการออกซิไดซ์สารอินทรีย์ของน้ำเสีย เพื่อให้เกิดคาร์บอนไดออกไซด์และน้ำ นอกจากนี้พวกกรดอะมิโนจะถูกเปลี่ยนเป็นแอมโนเนียไนโตรเจน เงื่อนไขสำคัญในการวิเคราะห์ซีโอดีคือ ปฏิกิริยาออกซิเดชันต้องเกิดขึ้นโดยอาศัยออกซิไดซิงเอเจนต์อย่างแรง ภายใต้สภาวะที่เป็นกรดเข้มข้นและมีอุณหภูมิสูง หลักการของซีโอดี จะคล้ายกับบีโอดีคือ สารอินทรีย์ในน้ำจะถูกออกซิไดซ์จนได้คาร์บอนไดออกไซด์และน้ำ เพียงแต่บีโอดีต้องใช้แบคทีเรียในการย่อยสลาย ส่วนซีโอดีใช้ออกซิไดซิงเอแจนต์ แต่ซีโอดีไม่สามารถบอกถึงความยากง่ายในการย่อยสลายทางชีวภาพได้ เนื่องจากสารอินทรีย์ถูกออกซิไดซ์ได้หมดไม่ว่าจะสามารถออกซิไดซ์ได้ทางชีวภาพหรือไม่

วิธีวิเคราะห์ซีโอดีโดยใช้ไดโครเมตเป็นออกซิไดซิงเอแจนต์ มี 2 วิธี คือ

1) วิธีรีฟลักซ์แบบเปิด (Open Refluk Method)

2) วิธีรีฟลักซ์แบบปิด (Close Refluk Method)

วิธีรีฟลักซ์แบบเปิดเหมาะสำหรับหาค่าซีโอดีในช่วงกว้าง ๆ ต้องการใช้ตัวอย่างมาก ส่วนวิธีรีฟลักซ์แบบปิด จะใช้ปริมาณตัวอย่างน้อยกว่า และจะประหยัดสารเคมี แต่ก็เหมาะกับตัวอย่างน้ำที่มีสารแขวนลอยที่เข้ากันเป็นเนื้อเดียวกัน

น้ำเสียการวิเคราะห์ค่าซีโอดี จะมีโลหะหนักเป็นส่วนผสมอยู่ ได้แก่ ปรอท 1,257.80 มก/ล. โครเมียม 215.90 มก/ล. เงิน 324.00 มก/ล. และเหล็ก 534.50 มก/ล. (อารยา รานอก, 2549)

โลหะหนักที่พบในน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดีได้แก่ ปรอท โครเมียม จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ดังนี้

ปรอท เป็น โลหะหนักที่ของเหลวระเหยเป็นไอได้ง่ายในภาวะปกติ ไอปรอทเป็นพิษต่อมนุษย์มาก ไอปรอทที่เข้าสู่ร่างกายทางหายใจเข้าไป จะถูกดูดซึมเข้าสู่ระบบหมุนเวียนโลหิตทันทีเกือบทั้งหมด และกระจายไปยังสมองและส่วนอื่น ๆ ของร่างกายได้รวดเร็วมาก ปรอทที่อยู่ในรูปสารประกอบอินทรีย์ มีความเป็นพิษสูงที่สุด เพราะร่างกายสามารถดูดซึมในทางเดินอาหารได้ถึงร้อยละ 95 - 98 และขับออกมาและขับออกมาในรูปของเสียได้น้อยมาก ปรอทจะจับยึดกับเม็ดโลหิตแดงและกระจายไปทั่วทุกส่วนของร่างกาย และประมาณร้อยละ 15 ของปริมาณที่ได้รับเข้าไป จะสะสมที่สมอง แล้วสามารถทำอันตรายต่อเนื้อเยื่อสมอง ในส่วนที่ควบคุมการมองเห็นและความรู้สึกนึกคิด (ศูนย์ข้อมูลพิษวิทยา, 2543) และเมื่อปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม จะก่อให้เกิดการสะสมในระบบนิเวศ เกิดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเสื่อมโทรม

โครเมียม เมื่อสูดหายใจเอาฝุ่นละอองหรือควันของเกรดโครมิค ก็จะทำให้ระบบทางเดินหายใจส่วนต้นบริเวณจมูก โดยแผ่นกั้นระหว่างจมูกซึ่งเป็นกระดูกอ่อนทำลายและทำให้เป็นมะเร็งที่ปอด นอกจากนั้นการสัมผัส กับฝุ่นละออง หรือสารละลายของกรดโครมิคทำให้ผิวหนังอักเสบ (คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์, 2551)

เงินเป็นโลหะที่มีค่าและเป็นที่ต้องการสูง ซึ่งน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดี มีโลหะเงินปนเปื้อนอยู่ ดังนั้นศึกษาการนำกลับโลหะเงินในน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดี เพื่อเป็นการนำทรัพยากรกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด น้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดีมีปรอท และโครเมียมปนเปื้อนอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องมีการบำบัดน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดีเพื่อลดปริมาณโลหะหนักที่ปนเปื้อนในน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดี การบำบัดโลหะหนักในน้ำเสียที่นิยมมากคือการบำบัดด้วยวิธีการตกตะกอนทางเคมี (Chemical Precipitation) โดยเลือกสารเคมีที่เหมาะสมในการตกตะกอนปรอทและโครเมียม ส่วนการตกตะกอนเงินในน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดีมีการเติมโซเดียมคลอไรด์เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตกตะกอนเงินดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการตกตะกอนแบบจำเพาะ (Selective Precipitation)

3. การตกตะกอนทางเคมี (Chemical Precipitation)

การตกตะกอนทางเคมีเป็นการเติมสารเคมีลงไปในน้ำเสีย เพื่อให้ไปทำปฏิกิริยากับสารมลพิษที่ละลายอยู่ในน้ำเสีย (soluble form) เปลี่ยนเป็นรูปที่ไม่ละลายน้ำ (insoluble form) เกิดเป็นตะกอนซึ่งจมตัวได้ ตัวอย่างสารเคมีที่เติมเพื่อช่วยในการตกตะกอน ได้แก่ โซเดียมซัลไฟด์ โซเดียมไฮดรอกไซด์ ปูนขาว วิธีการนี้แตกต่างจาก

วิธีรวมตะกอน (Coagulation) ซึ่งเป็นการเติมสารเคมีเพื่อช่วยให้สารมลพิษที่เป็นตะกอนขนาดเล็กรวมตัวกันเป็นตะกอนใหญ่ ในการควบคุมระบบบำบัดแบบนี้จะต้องปรับสารเคมีที่ใช้ในการทำให้ตกตะกอนที่เหมาะสม (Optimum Dose) เพราะถ้าใช้มากเกินไปจะทำให้ขุ่น และทำให้พีเอชเป็นด่างมาก ต้องใช้กรดในการปรับพีเอชลงมาให้เป็นกลางก่อนที่จะปล่อยทิ้ง (ธงชัย พรรณสวัสดิ์, 2525)

วิธีการตกตะกอนทางเคมีสามารถตกตะกอนสารละลายที่ปนเปื้อนมากับของเหลวได้ทุกชนิด ซึ่งการตกตะกอนทางเคมีเป็นระบบการควบคุมค่าพีเอช (pH contorl) และจะสามารถทำให้เกิดตะกอนได้มากเพียงใดนั้นขึ้นกับค่าพีเอช และสารเคมีที่ใช้ (มั่นสิน ตัณฑุลเวศม์, 2542)

โลหะหนักจะเป็นปัญหาเฉพาะกับน้ำเสียที่มีค่าพีเอชต่ำ เนื่องจากโลหะหนักสามารถละลายน้ำได้ดีที่ค่าพีเอชต่ำ การเพิ่มค่าพีเอชจะทำให้ความสามรถในการละลายน้ำของโลหะหนักลดลงและสามารถตกผลึกได้

การตกตะกอนทางเคมีเป็นวิธีที่นิยมใช้เนื่องจากไม่ซับซ้อน ควบคุมง่าย และบำรุงรักษาต่ำ (มั่นสิน ตัณฑุลเวศม์, 2542)ตกตะกอนโลหะหนักอาจทำให้อยู่ในรูปซัลไฟด์โดยเติมสารประกอบซัลไฟด์ที่ละลายน้ำได้ เช่น โซเดียมซัลไฟด์ (Na_2S) ในการเกิดปฏิกิริยาเป็นโลหะซัลไฟด์ซึ่งเป็นของแข็งไม่ละลายน้ำ มีประสิทธิภาพสูงกว่าการตกตะกอนในรูปไฮดรอกไซด์ แต่ในการเป็นให้อยู่ในรูปโลหะซัลไฟด์มักเกิดกลิ่นเหม็นของไฮโดรเจนซัลไฟด์จึงไม่นิยมใช้ ส่วนใหญ่นิยมทำให้อยู่ในรูปไฮดรอกไซด์ โดยใช้ปูนขาวเป็นตัวปรับพีเอชให้สูงขึ้น เพื่อเปลี่ยนสมดุลการละลายของโลหะหนัก โดยโลหะแต่ละชนิดจะตกตะกอนได้ดีที่สุดในช่วงพีเอชที่แตกต่างกัน ค่าพีเอชที่เหมาะสมในการตกตะกอนโลหะปรอท โครเมียม เหล็ก และเงิน มีดังนี้

ปรอท (Mercury; Hg) ค่าพีเอชที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 6.5-9.0 และตกตะกอนในรูปของซัลไฟด์ พีเอชที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 8.5 (เกรียงศักดิ์ อุดมสินโรจน์, 2539) ดังตารางที่ 2.2

โครเมียม (Cromium; Cr) Patterson (1978) กล่าวว่า โครเมียมตกตะกอนในรูปไฮดรอกไซด์ได้ดีที่สุดในช่วงพีเอช 8.5-9.5 และ การละลายของโครเมียมในรูปของไฮดรอกไซด์พบว่า โครเมียมมีค่าการละลายต่ำสุดที่พีเอช 8.3 ส่วนการใช้ $Ca(OH)_2$ กำจัดโครเมียมให้อยู่ในรูป $Cr(OH)_3$ ค่าพีเอชที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 8.0-9.5 (เกรียงศักดิ์ อุดมสินโรจน์, 2539) และการตกตะกอนโครเมียมค่าพีเอชที่เหมาะสม คือ 7-8 ดังภาพที่ 2.1

เหล็ก (Ferric; Fe) Patterson (1985) กล่าวว่า เหล็ก+3 (Fe^{+3}) จะตกตะกอนในรูป $Fe(OH)_3$ โดยมีค่าการละลายน้อยที่สุดที่พีเอช 5.5 ดังภาพที่ 2.1 และจะกลับมาละลาย (Resolubilization) อีกที่พีเอช 12.0 และการตกตะกอน เหล็กในรูป $Fe(OH)_2$ จะเกิดได้ดีที่พีเอชมากกว่า 8 (ลัดดาวัลย์ วิระมิตรชัย, 2537) การละลายของเหล็กในรูปของไฮดรอกไซด์พบว่ามีค่าการละลายต่ำสุดที่พีเอช 8.0 ส่วนการใช้ $Ca(OH)_2$ เป็นสารทำให้ตกตะกอนเหล็กจะอยู่ในรูป $Fe(OH)_3$ ค่าพีเอชที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 7.0 (เกรียงศักดิ์ อุดมสินโรจน์, 2539)

เงิน (Silver; Ag) การใช้โซเดียมคลอไรด์เป็นสารทำให้ตกตะกอน เงินจะอยู่ในรูปของ AgCl ค่าพีเอชที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 8.0 (เกรียงศักดิ์ อุดมสินโรจน์, 2539) ดังตารางที่ 2.2 และการตกตะกอนด้วยโซเดียมไฮดรอกไซด์ อยู่ในรูปของไฮดรอกไซด์ ค่าพีเอชที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 11.0 - 12.0 (U.S.EPA, 1980)

ตารางที่ 2.2 ค่าพีเอชที่เหมาะสมสำหรับการกำจัดโลหะหนักด้วยสารเคมีต่าง ๆ

มลสารที่อยู่ในน้ำเสีย	สารเคมี	ค่าพีเอชที่เหมาะสม	สารเคมีที่ตกตะกอนได้
Aluminium	Lime	5	$Al(OH)_3$
Arsenic	Ferric chloride	8	$AsCl_2$
Barium	Sodium sulfate	10	$BaSO_4$
Cadmium	Lime	9.5-12	$Cd(OH)_3$
Chromium	Lime	8.0-9.5	$Cr(OH)_3$
Cupric	Lime	9-10	$Cu(OH)_2$
Ferric	Lime	7	$Fe(OH)_3$
Fluoride	Lime	12	CaF_2
Manganese	Lime	10	$Mn(OH)_2$
Mercury	Sodium sulfide	8.5	HgS
Nickel	Lime	10	$Ni(OH)_2$
Phosphorus	Ferric chloride	7	$FePO_4$
Plumbic	Lime	6-10	$Pb(OH)_2$
Selenium	Sodium sulfide	6.5	SeS_2
Silver	Sodium chloride	8	AgCl
Stannic	Lime	4-4.5	$Sn(OH)_2$
Zinc	Lime	5-6	$Zn(OH)_2$

ที่มา: เกรียงศักดิ์ อุดมสินโรจน์ (2539)

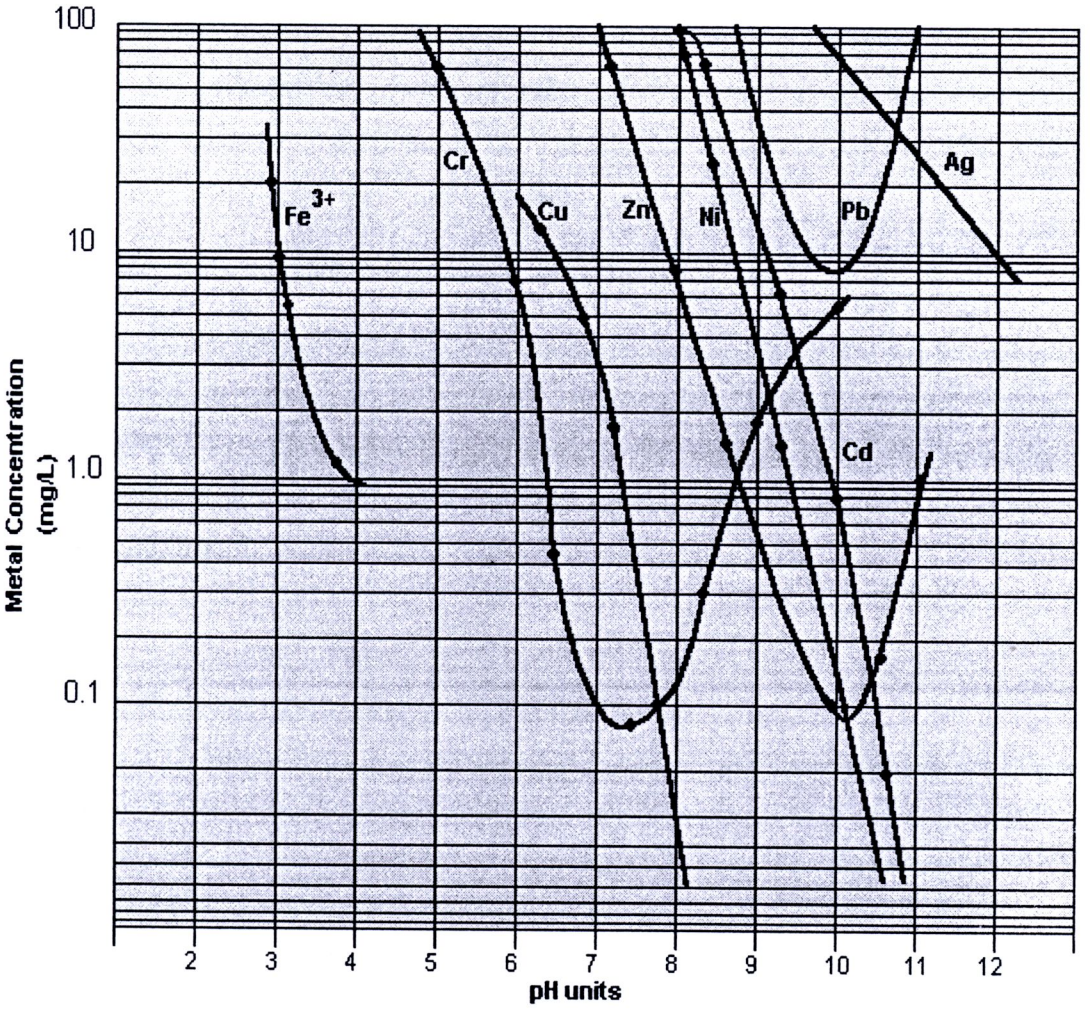

ภาพที่ 2.1 กราฟแสดงความสามารถในการละลายน้ำของมลสารต่าง ๆ สำหรับ pH ต่าง ๆ (Hoffland Environmental Inc., 2006)

3.1 การตกตะกอนแบบจำเพาะ (Selective precipitation)

การเลือกตกตะกอน (Selective precipitation) ในกรณีที่สารละลายมีไอออนหลายชนิดผสมกันอยู่และต้องการแยกไอออนเหล่านั้นออกจากกันอาจพิจารณาการแยกไอออนโดยการเลือกตกตะกอนบางที เรียกว่า การตกตะกอนทีละส่วน (Fractional precipitation) เป็นเทคนิคการแยกไอออนที่ผสมกันอยู่ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป ออกจากสารละลาย โดยการเติมสารเริ่มต้นบางอย่างเพื่อตกตะกอนไอออนชนิดแรกและตัวอื่นๆ ต่อไป (ชูศักดิ์ พูนสวัสดิ์, 2553)

การตกตะกอนเพื่อแยกเอาโลหะเงินออกมาจากสารละลาย โดยทำให้ตกตะกอนในรูปของซิลเวอร์-คลอไรด์ อาจจะใช้ตัวช่วยตกตะกอนเป็นโซเดียมคลอไรด์ (NaCl) หรือกรดไฮโดรคลอริก (HCl) วิธีนี้เป็นการตกตะกอนแบบจำเพาะ (Selective precipitation) เพราะคลอไรด์ไอออนจะเลือกทำปฏิกิริยากับไอออนของเงินที่มีอยู่ในสารละลายเกิดเป็นซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl) (Aslam and Walker, 1982) ดังสมการ

$$Ag_2SO_4 + 2NaCl \longrightarrow 2AgCl + Na_2SO_4 \quad (2.3)$$

แรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุลของ AgCl แรงดึงดูดระหว่าง Ag กับ Cl แข็งแรงกว่าแรงดึงดูดระหว่าง Na และ Cl กับน้ำ ซิลเวอร์คลอไรด์จึงไม่ละลายน้ำสารละลายอิ่มตัวของ ซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl) ในน้ำที่อยู่ในสมดุลกับของแข็ง ซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl) (รานี สุวรรณพฤกษ์, 2540) ดังสมการ

$$AgCl(s) \longrightarrow Ag^+(aq) + Cl^- \quad (2.4)$$

เนื่องจากซิลเวอร์คลอไรด์เป็นอิเล็กโทรไลต์แก่ (Strong electrolyte) ในส่วนซิลเวอร์คลอไรด์ที่ละลายน้ำจึงแตกตัวได้หมด เมื่อนำซิลเวอร์คลอไรด์ไปละลายน้ำ จะมีซิลเวอร์คลอไรด์เพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ละลายได้ โดยส่วนที่ละลายไปจะแตกตัวเป็นไอออนคือ Ag^+ และ Cl^- ซึ่งในที่สุดการละลายนี้ก็จะอยู่ในภาวะสมดุลระหว่างไอออนที่ละลายน้ำกับซิลเวอร์คลอไรด์ ส่วนที่ไม่ละลายหรือตะกอนของ AgCl นั่นเอง (รานี สุวรรณพฤกษ์, 2540) ดังสมการ

$$AgCl(s) \rightleftharpoons Ag^+(aq) + Cl^-(aq) \quad (2.5)$$

ค่าคงที่สมดุลของปฏิกิริยานี้คือ $K_{sp} = [Ag^+][Cl^-]$

ค่า K_{sp} นี้เรียกว่า ค่าคงที่ผลคูณของการละลาย (Solubility product constant) หรือเรียกสั้นๆ ว่าผลคูณการละลาย ซึ่งค่าคงที่นี้ขึ้นอยู่กับอุณหภูมิเช่นเดียวกับค่าคงที่สมดุลอื่นๆ และเป็นค่าที่บอกให้ทราบว่าสารประกอบนั้นละลายน้ำได้มากน้อยเพียงใดที่อุณหภูมิคงที่และใช้สำหรับเปรียบเทียบว่าสารใดละลายน้ำได้ดีกว่ากัน โดยปกติค่า K_{sp} มากกว่าจะละลายน้ำได้ดีกว่า (รานี สุวรรณพฤกษ์, 2540)

การตกตะกอนเงินในรูปของซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl) เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการตกตะกอนเงินในน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดี เนื่องจากตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl) มีค่าการละลายน้ำต่ำ (Meites Louis, 1963) ทำให้เกิดการละลายกลับในน้ำเสียได้ยาก ตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์ (AgCl) ที่ได้จากการตกตะกอนสามารถนำกลับเงินมาใช้ใหม่ได้อีกครั้ง

3.2 การตกตะกอนไฮดรอกไซด์ (Hydroxide precipitation)

การตกตะกอนโลหะหนักในรูปไฮดรอกไซด์ไอออนของโลหะหนักจะถูกเปลี่ยนให้อยู่ในรูปไฮดรอกไซด์ (Metals-hydroxide) ที่ไม่ละลายน้ำ สารเคมีที่ใช้ คือ ปูนขาว และโซเดียมไฮดรอกไซด์ การใช้ปูนขาวจะทำให้เกิดฟล็อคของหินปูนทำให้ได้ตะกอนแข็งและฟล็อคขนาดใหญ่กว่าโซเดียมไฮดรอกไซด์ การกำจัดโลหะหนักด้วยปูนขาวได้ผลดีกว่า อาจเนื่องมาจากปูนขาวทำให้เกิดฟล็อคของหินปูน ($CaCO_3$) หรือสารประกอบแคลเซียมอื่นๆ (มั่นสิน ตัณฑุลเวศม์, 2542) ที่ช่วยให้เกิด Coprecipitation ในการกำจัดโลหะหนัก ทำให้การตกตะกอนดียิ่งขึ้น แต่จะมีปริมาณสลัดจ์ที่ต้องกำจัดเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนโซเดียมไฮดรอกไซด์ใช้ได้ง่ายกว่าและไม่มีปัญหาเรื่องการฟุ้งกระจายของสารเคมีอาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้

ปฏิกิริยาในการตกตะกอนโลหะหนักด้วยปูนขาว ดังสมการ

$$M^{2+} + Ca(OH)_2 \longrightarrow M(OH)_2 + Ca^{2+} \quad (2.6)$$

ปฏิกิริยาในการตกตะกอนโลหะหนักด้วยโซเดียมไฮดรอกไซด์ ดังสมการ

$$M^{2+} + 2Na(OH) \longrightarrow M(OH)_2 + 2Na^{2+} \quad (2.7)$$

โลหะไฮดรอกไซด์เป็นพวกแอมโฟริค (Amphotrric) คือ สามารถเพิ่มการละลายเมื่อเปลี่ยนแปลงค่าพีเอช และจุดของการละลายต่ำสุดของโลหะแต่ละชนิดแตกต่างกันที่ค่า พีเอชหนึ่ง ทำให้เกิดปัญหาสำหรับน้ำเสียที่มีโลหะหลายชนิดปนกันอยู่ ดังนั้นการที่จะควบคุมการกำจัดโลหะทุกตัวออกจากน้ำอาจใช้ร่วมกับการตกตะกอนในรูปอื่น เช่น โลหะซัลไฟด์ หรือ คาร์บอเนต

การตกตะกอนเงินในรูปของไฮดรอกไซด์ให้มีประสิทธิภาพสูงควรปรับพีเอชอยู่ในช่วง 10-12 มีค่าการปนเปื้อนของเงินในน้ำเสียน้อยที่สุด ส่วนการตกตะกอนโครเมียมคลอไรด์ ควรปรับพีเอช 9 ดังภาพที่ 2.2 การตกตะกอนไฮดรอกไซด์มีข้อดีข้อเสียดังนี้ (มั่นสิน ตัณฑุลเวศม์, 2542)

ข้อดีการตกตะกอนไฮดรอกไซด์

1) วิธีการใช้ง่าย สะดวก มีขั้นตอนไม่ซับซ้อน
2) ราคาถูก ค่าใช้จ่ายต่ำ

ข้อเสียการตกตะกอนไฮดรอกไซด์มีดังนี้

1) ตะกอนสามารถละลายกลับเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงค่าพีเอช
2) มีปัญหากับน้ำเสียที่มีโลหะหลายชนิดเนื่องจากโลหะแต่ละชนิดตกตะกอนได้ดีที่ค่าพีเอชต่างกัน
3) ตะกอนที่ได้มีลักษณะเบาทำให้แยกออกจากน้ำได้ยาก
4) ปริมาณตะกอนมาก ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการบำบัดตะกอนเพิ่มขึ้น
5) ไม่สามารถตกตะกอนโลหะบางชนิดที่ต้องผ่านกระบวนการออกซิเดชัน-รีดักชันก่อน เช่น โครเมียม ในการตกตะกอนโครเมียมในรูปไฮดรอกไซด์จะต้องทำให้โครเมียมประจุ +6 ให้อยู่ในรูป +3 เสียก่อนโดยกระบวนการรีดักชัน

3.3 การตกตะกอนซัลไฟด์ (Sulfide Precipitation)

การตกตะกอนโลหะหนักในรูปซัลไฟด์ ไอออนของโลหะหนักจะถูกเปลี่ยนให้อยู่ในรูปซัลไฟด์ (metal-sulfide) ที่ไม่ละลายน้ำ ซัลไฟด์จะมีความสามารถในการละลายน้ำได้ต่ำกว่าโลหะไฮดรอกไซด์ ไม่มีคุณสมบัติแอมโฟเทอริคทำให้ค่าพีเอชไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการตกตะกอน สารเคมีที่นิยมใช้ ได้แก่ โซเดียมซัลไฟด์ (Sodium sulfide; Na_2S) โซเดียมไฮโดรซัลไฟด์ (Sodium hydrosulfide; NaHS) เฟอรัสซัลไฟด์ (Ferrous sulfide; FeS) และแคลเซียมซัลไฟด์ (Calcium sulfide; CaS) (มั่นสิน ตัณฑุลเวศม์, 2542)

ปฏิกิริยาการตกตะกอนของโลหะโดยซัลไฟด์ดังสมการ

$$M^{2+} + S^{2-} \longrightarrow MS \quad (2.8)$$

การตกตะกอนด้วยซัลไฟด์สามารถตกตะกอนโครเมียมประจุ +6 ซึ่งสามารถตกตะกอนด้วยกระบวนการนี้ได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการรีดักชัน ได้ตะกอนโครมิกไฮดรอกไซด์ ดังสมการ

$$Cr_2O_7^- + 2FeS + 7H_2 \longrightarrow 2Fe(OH)_3 + 2Cr(OH)_3 + 2S + 2OH^- \quad (2.9)$$

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

การตกตะกอนเงินอยู่ในรูปซัลไฟด์ สามารถตกตะกอนตั้งแต่พีเอช 3-11 มีประสิทธิภาพในการตกตะกอนเงินเพิ่มมากขึ้นเมื่อพีเอชสูงขึ้น ดังภาพที่ 2.3 การตกตะกอนโลหะหนักในรูปซัลไฟด์มีข้อดีข้อเสียดังนี้

ข้อดีการตกตะกอนซัลไฟด์

1) มีความสามารถในการละลายน้อยกว่าโลหะไฮดรอกไซด์
2) ตะกอนมีน้ำหนักมากสามารถแยกออกจากน้ำได้ง่าย
3) การเปลี่ยนแปลงค่าพีเอชไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการตกตะกอนมากนัก
4) สามารถตกตะกอนโครเมียมประจุ +6 โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการรีดักชัน
5) สามารถตกตะกอนน้อยกว่าการตกตะกอนไฮดรอกไซด์

อย่างไรก็ตาม การตกตะกอนซัลไฟด์มีข้อเสียดังนี้

1) เกิดก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์หากตกตะกอนที่ค่าที่เอชต่ำ ดังนั้นจึงควรตกตะกอนที่พีเอชมากกว่า 8 เพื่อป้องกันการเกิดไฮโดรเจนซัลไฟด์
2) เกิดกลิ่นเหม็น
3) ตะกอนมีขนาดเล็กและเกิดฟล็อคขนาดเล็ก
4) มีซัลไฟด์ตกค้างในน้ำจึงต้องเพิ่มขั้นตอนการบำบัดซัลไฟด์ที่เหลือเสียก่อน
5) มีค่าใช้จ่ายสูง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่ 24 S.A. 2555
เลขทะเบียน 203332
เลขเรียกหนังสือ

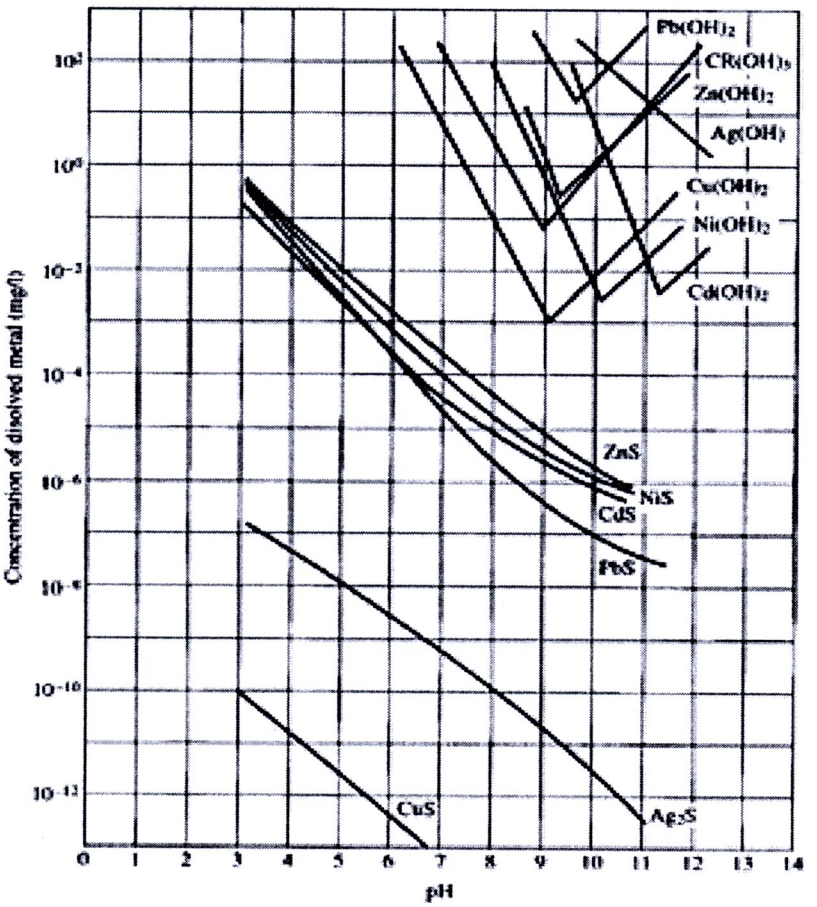

ภาพที่ 2.2 การตกตะกอนของโลหะหนักไฮดรอกไซด์และซัลไฟด์ (Hoffland Environmental Inc., 2006)

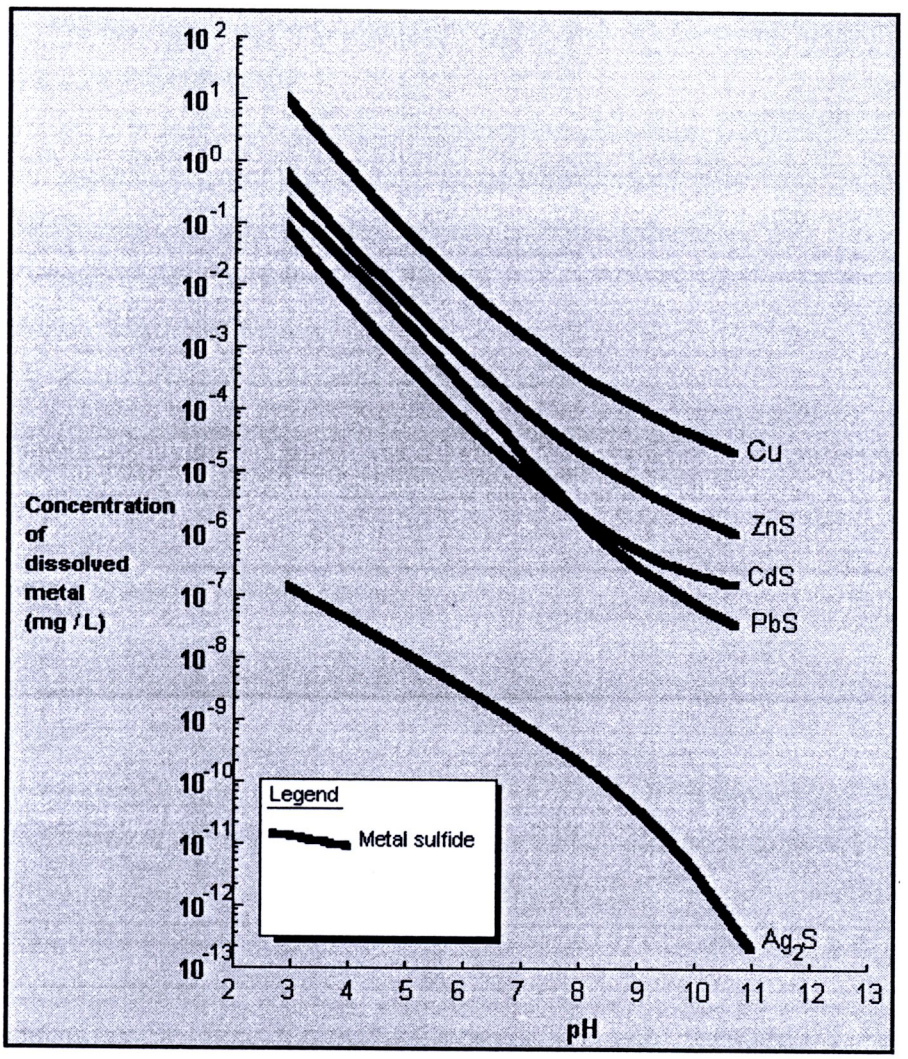

ภาพที่ 2.3 ความสามารถในการละลายของโลหะซัลไฟด์ (Hoffland Environmental Inc., 2006)

3.4 การตกตะกอนคาร์บอเนต (Carbonate Precipitation)

การตกตะกอน มีประสิทธิภาพในการกำจัดโลหะหนักบางตัว เช่น แคดเมียม นิกเกิล และตะกั่วสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการตกตะกอนไฮดรอกไซด์ และสามารถกรองตะกอนได้มากกว่า ความสามารถในการตกตะกอนขึ้นอยู่กับค่าคงที่การตกตะกอน และค่าพีเอชในน้ำเสีย เช่น การใช้แคลเซียมคาร์บอเนต ในการตกตะกอน จะมีประสิทธิภาพสูงที่พีเอช 5-7 เท่านั้น สารเคมีที่นิยมใช้ ได้แก่ เถ้าโซดา (Sodium carbonate; Na_2CO_3) โซเดียมไบคาร์บอเนต (Sodium bicarbonate; $Na(HCO_3)$) แคลเซียมคาร์บอเนต (Calcium carbonate; $CaCO_3$) (มั่นสิน ตัณฑุลเวศม์, 2542) ปฏิกิริยาของการตกตะกอนโลหะหนักด้วยคาร์บอเนต ดังสมการ

$$Na_2CO_3 + M^{+2} \longrightarrow MCO_3 + 2Na \qquad (2.10)$$

การตกตะกอนโลหะหนักด้วยคาร์บอเนตมีข้อดีข้อเสียดังนี้ (มั่นสิน ตัณฑุลเวศม์, 2542)

ข้อดีการตกตะกอนคาร์บอเนต

1) การใช้โซเดียมคาร์บอเนตเป็นสารตกตะกอนจะเป็นการเพิ่มบัฟเฟอร์ในน้ำ
2) ตะกอนมีปริมาณน้อย สามารถแยกตะกอนออกจากน้ำได้ง่าย
3) มีประสิทธิภาพในการตกตะกอนโลหะแคดเมียม ตะกั่ว และนิกเกิล
4) สามารถตกตะกอนโหละหนักได้ในพีเอชต่ำ

ข้อเสียการตกตะกอนคาร์บอเนต

1) อัตราการเกิดปฏิกิริยาต่ำทำให้ใช้เวลานานในการตกตะกอน
2) การตกตะกอนขึ้นกับค่าพีเอช จึงต้องมีการควบคุมพีเอชให้เหมาะสม
3) การกำจัดโครเมียมประจุ+6 ต้องผ่านกระบวนการรีดักชันก่อน

4. ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตกตะกอน

การตกตะกอนโลหะหนักด้วยการตกตะกอนทางเคมี (Chemical Precipitation) มีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการตกตะกอนโลหะหนัก ได้แก่ (มั่นสิน ตัณฑุลเวศม์, 2545)

4.1 ความสามารถในการละลายน้ำของโลหะ

สารประกอบโลหะหนักแต่ละชนิดมีความสามารถในการละลายน้ำที่พีเอชต่าง ๆ ไม่เท่ากัน โลหะที่มีคุณสมบัติแอมโฟเทอริค เช่น ทองแดง สังกะสี นิกเกิล จะละลายน้ำได้น้อยลงเรื่อยๆ เมื่อพีเอชเพิ่มขึ้นจนถึง พีเอชค่าหนึ่งที่ทำให้ตวามสามารถในการละลายน้ำนั้นต่ำสุด และเมื่อเลยพีเอชนี้แล้วโลหะแอมโฟเทอริคจะกลับละลายน้ำได้มากขึ้นอีก

4.2 ความเป็นกรด-ด่าง

น้ำแต่ละชนิดจะมีช่วงพีเอชที่จะเกิดการรวมตัวและตกตะกอนได้ดีต่างกัน การเติมสารเคมีในช่วงพีเอชที่ไม่เหมาะสม นอกจากจะเปลืองสารเคมีที่ใช้แล้วยังจะทำให้น้ำที่ได้มีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร

4.3 เกลือแร่ต่างๆ

การมีอนุมูลซัลเฟตหรือฟอสเฟสจะมีผลทำให้ประสิทธิภาพการจับตัวเป็นฟล๊อคเปลี่ยนแปลงไป ผลของอิออนชนิดต่างๆต่อการจับตัวเป็นฟล๊อค จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพีเอชที่ดีที่สุดในการเกิดฟล๊อค ระยะเวลาในการเกิดฟล๊อค และปริมาณที่เหมาะสมของสารตกตะกอนที่เปลี่ยนแปลงไป

4.4 ความขุ่น

ความใส่สารตกตะกอนเพิ่มขึ้นตามความขุ่นที่เพิ่มขึ้น แต่การเพิ่มของสารเคมีไม่ได้เป็นสัดส่วนโดยตรงกับความขุ่นที่เพิ่มขึ้น และถ้าน้ำมีความขุ่นมาก ควรใส่สารตกตะกอนเพียงเล็กน้อย เพราะโอกาสที่อนุภาคต่างๆ จะมาชนและจับตัวกันมีมาก

4.5 ชนิดของสารตกตะกอน

สารเคมีแต่ละชนิดจะมีความเหมาะสมกับสารหรือโลหะที่ต้องการตกตะกอนไม่เหมือนกัน รวมทั้งปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น การละลายของอิออนโลหะ ลักษณะของตะกอน ความเร็วของการตกตะกอน ราคาและความยากง่ายในการใช้งาน ดังนั้นจึงต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะน้ำเสียที่ต้องการบำบัด

4.6 อุณหภูมิ

ผลของอุณหภูมิขึ้นอยู่กับปฏิกิริยาการตกตะกอนทางเคมีว่าเป็นปฏิกิริยาดูดหรือคายความร้อน ถ้าเป็นปฏิกิริยาดูดความร้อนจะตกตะกอนเคมีได้ดีที่อุณหภูมิสูง แต่ถ้าเป็นปฏิกิริยาคายความร้อนจะตกตะกอนเคมีได้ดีที่อุณหภูมิต่ำ ปฏิกิริยาเคมีจะเกิดขึ้นที่อุณหภูมิสูงได้เร็วกว่าอุณหภูมิต่ำ นอกจากนี้อุณหภูมิยังมีผลต่อความหนืดของน้ำด้วย ซึ่งความหนืดของน้ำมีผลต่อการตกตะกอน กล่าวคือที่อุณหภูมิสูงความหนืดของน้ำจะต่ำลง จึงทำให้กลุ่มตะกอนสามารถตกตะกอนได้ดี ในทำนองเดียวกันที่อุณหภูมิต่ำ จะมีผลให้ความหนืดของน้ำสูงขึ้น ทำให้การตกตะกอนช้าลง มีผลที่ช่วงพีเอชที่เหมาะสม (Optimum pH) ในการทำการสร้างตะกอนต่ำลง ทำให้ต้องเพิ่มสารเคมีในการตกตะกอน

4.7 การกวน

เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนของน้ำต้องมีความเร็วที่เหมาะสมการกวนเร็ว (Repid mixing) ช่วยทำให้สารเคมีกระจายตัวได้อย่างทั่วถึง ส่วนการกวนช้า (Slow mixing) จะทำให้สารตกตะกอนทำปฏิกิริยากับสารหรือโลหะที่ต้องการตกตะกอนได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และทำให้มวลตะกอนรวมตัวเป็นตะกอนได้ดี มีความเสถียรสูงและสามารถแยกออกจากน้ำโดยการตกตะกอนได้ง่าย ความเร็วของการกวนที่เหมาะสมจะขึ้นอยู่กับค่า G (Velocity gradient) สำหรับการกวนเร็วค่า G ประมาณ 100 - 1,000 รอบต่อนาที และกวนช้า 10 - 75 รอบต่อนาที เวลาในการกวนเร็ว 30 - 60 วินาที กวนช้า 15 - 30 นาที และค่า Gt สำหรับการกวนเร็วควรอยู่ที่ช่วง 3,000 - 60,000 รอบต่อนาที และกวนช้าควรมีค่า Gt ประมาณ 10,000 - 100,000 รอบต่อนาที

4.8 สารประกอบเชิงซ้อน

สารประกอบเชิงซ้อน เช่น ไซยาไนด์ แอมโมเนียและสารคีแลนด์ เช่น EDTA สามารถเกิดอิออนเชิงซ้อนที่ละลายน้ำได้และเสถียรกับโลหะหลายชนิดในน้ำเสีย ซึ่งอิออนเชิงซ้อนที่เกิดขึ้นจะขัดขวางการตกตะกอนทางเคมีของโลหะ ทำให้ประสิทธิภาพการกำจัดโลหะหนักลดลง

5. กระบวนการแยกสกัดโลหะเงิน

โลหะเงินที่พบในธรรมชาติส่วนใหญ่จะปนอยู่กับทองแดง ตะกั่ว และสังกะสี สามารถโลหะเงินของจากโลหะอื่นๆได้ จากการเกิดปฏิกิริยาเคมีดังนี้ (Hermann Renner, 1993)

5.1 การสกัดด้วยการถลุง (Smelting)

วิธีนี้จะต้องพิจารณาถึงปริมาณของเงินที่มีในแร่ที่ต้องการสกัด โดยการถลุงต้องมีอยู่ในเปอร์เซ็นที่สูงพอสมควรและทำภายใต้ภาวการณ์เติมหรือลดออกซิเจน เพื่อเปลี่ยนองค์ประกอบของวัตถุดิบ ซึ่งในตอนแรกนั้นวัตถุดิบเกือบทั้งหมดนอกจากแร่เงินแล้วประกอบไปด้วยเงินกำมะถัน และสารประกอบของเงินเฮไลท์

5.2 การสกัดด้วยปรอท (Amalgamation)

หลายร้อยปีมาแล้ว ปรอทเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการแยกแร่เงิน ในปัจจุบันวิธีการนี้ถูกนำมาใช้ไม่บ่อยนัก เนื่องจากต้นทุนสูงแต่ได้ผลตอบแทนน้อย และยังทำให้อากาศเป็นพิษด้วย โดยการแยกเงินมาได้ทุก 1 กิโลกรัมของเงินการต้องการใช้ปรอทผสมจำนวน 0.2 – 2 กิโลกรัม

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

5.3 การสกัดด้วยกระบวนการไซยาไนด์ (Cyanidation)

กระบวนการนี้เป็นส่วนสำคัญในการสกัดเงินจากแร่เงินและภาวะที่จำเป็นก็เหมือนกับกระบวนการแยกทองด้วยไซยาไนด์ โดยแร่ที่ถูกบดด้วยเครื่องบดและจะถูกแช่ด้วยน้ำยาโซเดียมไซยาไนด์ (5-10g NaCN/L) และถูกทิ้งไว้หลายวันในถังเก็บ และเงินจะถูกทำให้ตกตะกอนจากน้ำยาด้วยผงสังกะสี นอกจากนี้ยังมีอีกกระบวนการคือ ทำให้เกิดการดูดซับของสารประกอบเงินไซยาไนด์ไปยังคาร์บอน (active carbon) ซึ่งคล้ายคลึงกันกับกระบวนการที่ใช้สำหรับในการแยกทองคำ กระบวนการนี้ได้ถูกพัฒนามาเรื่อย ๆ แต่ไม่ได้รับความสำคัญเหมือนกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นทองคำ ในกรณีของเงินคลอไรด์จากสมบัติของการทำละลาย) ดังปฏิกิริยา

$$AgCl + 2NaCN \longrightarrow Na[Ag(CN)_2] + NaCl \qquad (2.11)$$

เงินจะถูกทำให้ละลายโดยการผ่านอากาศไปในน้ำยา

$$4Ag + 8NaCN + O_2 + H_2O \longrightarrow 4Na[Ag(CN)_2] + 4NaOH \qquad (2.12)$$

เงินซัลไฟด์จะทำปฏิกิริยาด้วย แต่จะเป็นไปอย่างช้าๆ ตามสมการดังนี้

$$2Ag_2S + 8NaCN + 2O_2 + H_2O \longrightarrow 4Na[Ag(CN)_2] + Na_2S_2O_3 + 2NaOH \qquad (2.13)$$

และ

$$2Ag2S + 10\ NaCN + O_2 + 2H_2O \longrightarrow 4Na[Ag(CN)_2] + 2Na_2SCN + 2NaOH \qquad (2.14)$$

ถ้าแร่ประกอบด้วยสารประกอบที่ไม่ละลายในไซยาไนด์ ตัวอย่างเช่น proustite (Ag_3AsS_3) และ pyrargite (Ag_3SbS_3) การสกัดด้วยไซยาไนด์ต้องใช้ไซยาไนด์โบรไมด์ เป็นการเพิ่มการทำละลายของโซเดียมโบรไมด์บนโลหะเงิน

$$2Ag + BrCN + 3NaCl \longrightarrow 2Na[Ag(CN)_2] + NaBr \qquad (2.15)$$

โดยทั่วไปกระบวนการล้างแร่เงินนั้นจะช้ากว่าแร่ทอง แต่แร่ทองจะได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าเงิน ถ้าเป็นโลหะเงินและเงินคลอไรด์ จะได้รับผลตอบแทนประมาณ 98% เท่านั้น แต่แร่อื่นๆ บางครั้งจะได้แค่ 80% เท่านั้น ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจะเหลือเงินในกาก หลังจากที่แยกเงินแล้วซึ่งปกติจะมีค่าเป็น 0.5 มก/ล.

5.4 การแยกสกัดด้วยไทโอซัลเฟต (Patera process)

ในกระบวนการการล้างแร่เงินได้ถูกพัฒนาโดยใช้สารละลายไทโอซัลเฟต โดยกระบวนการนี้ มีต้นกำเนิดในยุโรปภายใต้ชื่อของกระบวนการพาเทรา (Patera process) และได้ถูกพัฒนาขึ้นในอเมริกากลางและอเมริกาใต้ และหลังจากนั้นในอเมริกาเหนือก็นำมาใช้แทนที่การสกัดจากแร่ด้วยปรอท เพราะจะได้ผลตอบแทนสูงและต้นทุนต่ำกว่า ปัจจุบันยังถูกนำมาใช้บ้างนาน ๆ ครั้ง

แร่เงินที่มีส่วนประกอบของธาตุพวกฮาไลด์ จะสามารถทำแยกเงินโดยผ่านกระบวนการที่ใช้สำหรับแยกเงินจากฟิล์ม (Photographic fixing)

$$AgCl + 2Na_2S_2O_3 \longrightarrow Na_3[Ag(S_2O_3)_2] + NaCl \quad (2.16)$$

และ

$$AgCl + 3Na_2S_2O_3 \longrightarrow Na_5[Ag(S_2O_3)_3] + NaCl \quad (2.17)$$

ผลผลิตที่ได้ของเงินในการแยกด้วยไทโอซัลเฟต จะต่ำกว่ากระบวนการไซยาไนด์ ซึ่งกระบวนการทางเทคนิคนั้นคล้ายคลึงกัน แต่ข้อเสียของการแยกด้วยไทโอซัลเฟตก็คือไม่สามารถละลายทองไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Hermann Renner, 1993)

6. กระบวนการแยกสกัดเงินบริสุทธิ์

เงินที่ยังไม่บริสุทธิ์ที่มาจากแร่และเงินที่ใช้แล้ว โดยทั่วไปจะมีความบริสุทธิ์ที่ร้อยละ 98-99 ซึ่งอาจจะมีทองคำและโลหะกลุ่มแพลทตินัม (Platinum-group metals) รวมอยู่ด้วยเพราะกระบวนการเหล่านี้เป็นการแยกโลหะ มีค่าออกจากโลหะเบสเท่านั้น หลักในการทำงานของการสกัดเงินนั้นเป็นการผลิตเงินให้ได้ความบริสุทธิ์ร้อยละ 99.98

การสกัดเงินให้มีความบริสุทธิ์ที่ น้อยกว่าร้อยละ 99.98 ในทางอุตสาหกรรมขั้นแรกจะมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นการแยกเอาทองคำและโลหะกลุ่มแพลทตินัมออกจากเงินที่ไม่บริสุทธิ์กลับมาใช้ใหม่มูลค่าของทองคำในเงิน บางครั้งมากกว่าค่าของเงิน แม้ว่าการสกัดเงินโดยทั่วไปจะประกอบด้วยการแยกทองคำและเงินออกจากกัน

6.1 การแยกสกัดเงินบริสุทธิ์ด้วยวิธีทางเคมี

6.1.1 การแยกด้วยกรดไนตริก กระบวนการที่เป็นที่รู้จักเป็นเวลายาวนานของการละลายเงินในกรดไนตริก ปฏิกิริยาประกอบด้วยสมการดังนี้

$$3Ag + 4HNO_3 \longrightarrow 3AgNO_3 + 2H_2O + NO \quad (2.18)$$

และทองคำที่เหลือจะไม่ละลายในกรดไนตริก การะแตกตัวจะทำให้มีประสิทธิภาพมากจะขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของอัลลอยด์ ซึ่งส่วนผสมที่ทำให้มีประสิทธิภาพดีที่สุด คือ เงินเท่ากับร้อยละ 75 และทองคำเท่ากับร้อยละ 25 ส่วนการละลายเงินที่แยกออกมาจะนำมาผ่านกระบวนการแยกเงินคืนโดยใช้วิธีทางไฟฟ้าหรือจะทำให้ตกตะกอน (Lida, Suzuki, Meguro, and Tanaka, 1991)

6.1.2 การแยกด้วยกรดซัลฟุริก

จะใช้กรดซัลฟุริกความเข้มข้นประมาณ 86% ที่อุณหภูมิ 240°C ซึ่งเงินจะถูกออกซิไดซ์และเกิดปฏิกิริยาดังสมการดังนี้

$$2Ag + 2H_2SO_4 \longrightarrow Ag_2SO_4 + 2H_2O + SO_2 \quad (2.19)$$

และสารละลายที่ได้จะถูกทำให้เจือจางและทำให้ตกตะกอนได้เงินซัลเฟตซึ่งจะถูกกรองออกและตกตะกอนด้วยเหล็ก (iron) เพื่อแยกเงินออกมา (Lida et al., 1991)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การแยกสกัดเงินบริสุทธิ์ด้วยกรดซัลฟูริก เนื่องจากโลหะเงินในน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดีอยู่ในรูปของซิลเวอร์ซัลเฟต เพื่อเป็นการลดขั้นตอนการแยกสกัดเงิน และลดค่าใช้จ่ายในการนำกลับโลหะเงินอีกครั้ง

6.2 การแยกสกัดเงินบริสุทธิ์ด้วยวิธีทางไฟฟ้า

6.2.1 การแยกด้วยไฟฟ้าโดยกระบวนการมอเบียร์ (Mobius Elecrolysis)

กระบวนการมอเบียร์ (Mobius Elecrolysis) สำหรับการสกัดเงินให้บริสุทธิ์จะใช้กระบวนการนี้ในยุโรปเป็นหลัก โดยเงินจะถูกละลายเพื่อทำเป็นอิเล็กโทรไลต์เงินที่ต้องการแยกให้บริสุทธิ์ จะถูกนำมาทำเป็นที่ขั้วแอโนดและทำการควบคุมกระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ไฟฟ้า ดังนั้นเงินที่บริสุทธิ์จะถูกแยกออกไปที่ขั้นแคโทด ส่วนที่ขั้นแอโนดสิ่งสกปรกรวมทั้งโลหะอื่นๆ จะถูกเก็บในถุงผ้าที่แขวนใส่เงินที่ไม่บริสุทธิ์ เงินบริสุทธิ์ที่ขั้วแคโทดจะถูกนำมารวมไว้ที่แผ่นสแตนเลสและถูกกวาดออกอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันไฟฟ้าลัดวงจร ส่วนทองแดงจะสะสมอยู่ในสารละลายอิเล็กโทรไลต์ และถ้าปริมาณของทองแดงสูงจะมีผลกระทบต่อความบริสุทธิ์ของเงินเหมือนกัน โดยจะถูกแยกมาอยู่ที่ขั้วแคโทดเช่นกัน ดังภาพที่ 2.4 สภาวะที่ต้องควบคุมคือ ความเข้มข้นของเงินในสารละลายอิเล็กโทรไลต์ ควรมีประมาณ 50 กรัมต่อลิตรเป็นอย่างน้อย ความเข้มข้นของกรดเท่ากับ 10 กรัมต่อลิตร ความหนาแน่นของกระแสไฟฟ้าที่ขั้วแอโนดควรประมาณ 400+500 แอมแปร์ต่อตารางเมตร ความต่างศักย์ไฟฟ้าเป็น 2.0-2.5 โวลท์ การจัดวางขั้วแอโนดและแอโทดวางขนานกันในแนวตั้งฉากกับพื้นพลังงานที่ใช้เป็นประมาณ 0.6 กิโลวัตต์ต่อหนึ่งกิโลกรัมของเงินบริสุทธิ์ที่แยกได้

เมื่อเวลาผ่านไปจนขั้วแอโนดที่เป็นเงินไม่บริสุทธิ์ละลายหมดกระบวนการจะหยุดเพื่อเก็บเอาเงินที่ขั้วแคโทดออกไปและใส่เงินที่ไม่บริสุทธิ์ที่ขั้วบวกใหม่ กระบวนการมอเบียร์ (Mobius process) จะเหมาะสำหรับเงินที่มีความบริสุทธิ์มากกว่าร้อยละ 90 การแยกสกัดด้วยวิธีนี้จะให้ค่าความบริสุทธิ์ของเงินที่ร้อยละ 99.95-99.99 (Hermann Renner, 1993)

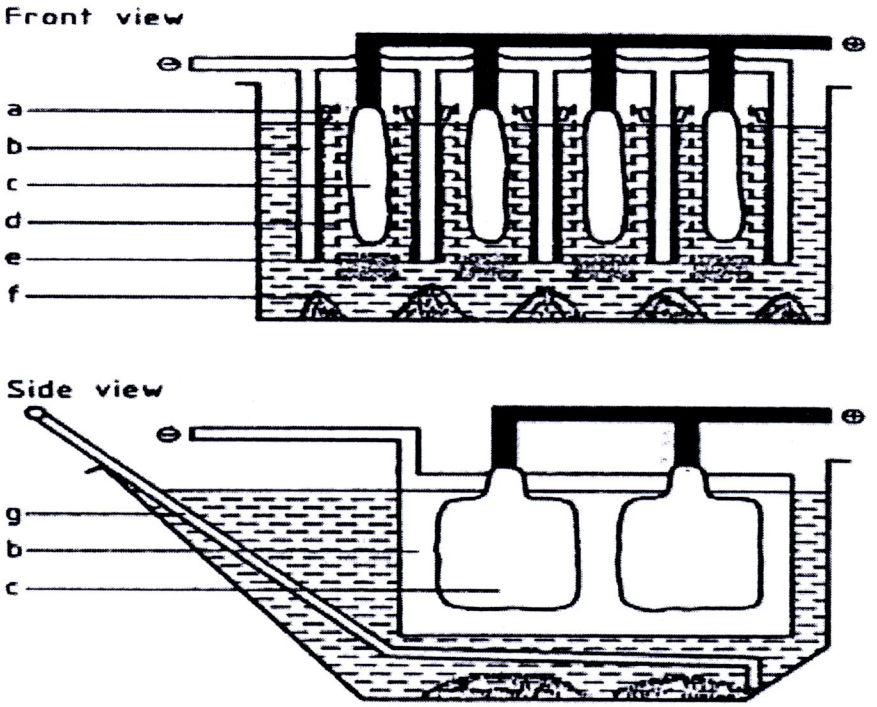

a. อุปกรณ์สำหับกวาเงินที่ขั้วแคโทด (ขั้วลบ)
b. ขั้วลบ
c. ชิ้นงานที่ต้องการแยก
d. ถุงสำหรับใส่ขั้วแอโนด (ขั้วบวก)
e. กากของชิ้นงานที่ขั้วแอโนด
f. เงินบริสุทธิ์ที่แยกออกมา
g. อุปกรณ์สำหรับกวาดเงินออกจากเซลล์

ภาพที่ 2.4 การแยกเงินด้วยไฟฟ้าโดยกระบวนการมอเบียส์ (Hermann Renner, 1993)

6.2.2 การแยกด้วยไฟฟ้าโดยกระบวนการบอลแบท-ทัม (balbach-Thum Elecrolysis)

จะใช้สภาวะการทำงานเช่นเดียวกับกระบวนการมอเบียร์ (Mobius process) แต่จะแตกต่างกันที่การจัดวางขั้วแอโนดกับแคโทดเท่านั้น คือจะถูกจัดวางขนานกันเป็นแนวนอนกับพื้น ขั้วแคโทดที่เป็นสแตนเลสจะถูกปกคลุมพื้นที่ทั้งหมด และระยะระหว่างขั้วแอโนดและแคโทดประมาณ 10 เซนติเมตร (ภาพที่ 2.5) ประโยชน์ของกระบวนการบอลแบท-ทัม (balbach-Thum process) คือสิ่งสกปรกที่ขั้วแอโนดจะถูกเก็บได้ง่ายกว่ากระบวนการมอเบียร์ (Mobius process) ซึ่งมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเงินที่ขั้วบวกมีเปอร์เซ็นต์ของทองคำสูง แต่ข้อเสีย คือ ใช้พื้นที่ในการทำงานมากและการใช้พลังงานที่สูง กระบวนการบอลแบท-ทัม (balbach-Thum process) จะใช้ในอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ (Hermann Renner, 1993)

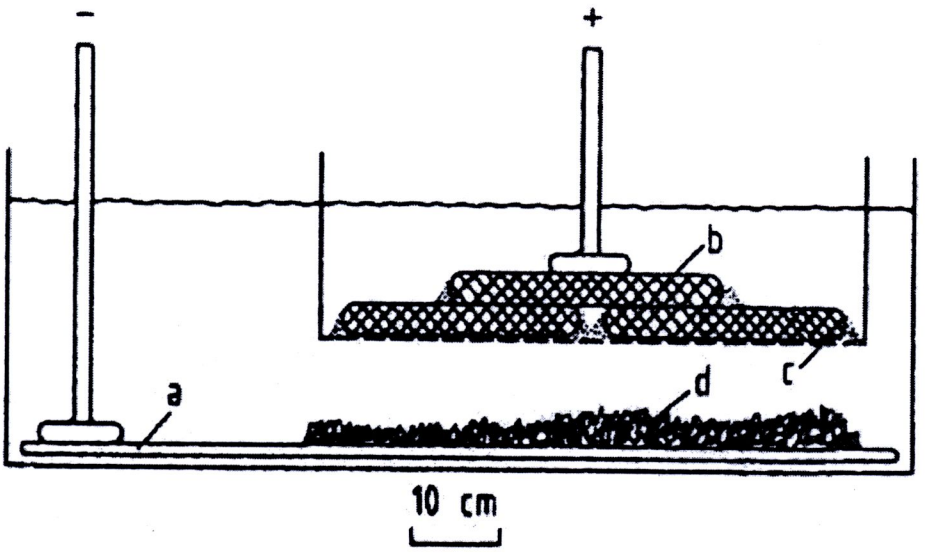

a. ขั้วแคโทด
b. ชิ้นงานที่ต้องการแยก
c. แผ่นไดอะแฟรม
d. เงินบริสุทธิ์ที่แยกออกมา

ภาพที่ 2.5 การแยกเงินด้วยไฟฟ้าโดยกระบวนการบอลแบท-ทัม (Hermann Renner, 1993)

7. การนำกลับโลหะเงิน

การตกตะกอนโลหะหนักในน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดีด้วยโซเดียมคลอไรด์ การตกตะกอนเงินโซเดียมคลอไรด์(NaCl) จะทำปฏิกิริยากับซิลเวอร์ซัลเฟต (Ag_2SO_4) ได้ตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์ที่เกิดขึ้น และเมอร์คิวริคซัลเฟตทำปฏิกิริยาได้เมอร์คิวรัสคลอไรด์ ส่วนโครเมียมและเหล็กอยู่ในรูปสารประกอบไฮดรอกไซด์ ซึ่งตะกอนที่ได้นั้นยังไม่มีความบริสุทธิ์มากพอที่จะนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกครั้ง ต้องมีการแยกตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์ออกจากตะกอนโลหะหนักอื่น ๆ ที่ปนเปื้อนในตะกอน เพื่อให้ได้โลหะเงินที่มีความบริสุทธิ์ มีขั้นตอนการนำกลับโลหะเงินดังนี้

7.1 แยกปรอทออกจากตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์

ตะกอนสีขาวที่ได้มานั้น ไม่ได้มีเพียงตะกอนของซิลเวอร์คลอไรด์เท่านั้น แต่ยังมีตะกอนของเมอร์คิวรัสคลอไรด์ปนอยู่ด้วย ดังนั้นจึงอาศัยสมบัติในการละลายที่แตกต่างกันของตะกอนสองชนิดนี้ โดยตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์สามารถละลายได้ในสารละลายได้ในสารละลายแอมโมเนียเกิดเป็นไอออนเชิงซ้อน $[Ag(NH_3)_2]^+$ ดังสมการ (Maudos et al., 1994)

$$AgCl + 2NH_3 \longrightarrow [Ag(NH_3)_2]Cl \qquad (2.20)$$

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ส่วนเมอร์คิวรัสคลอไรด์นั้นไม่ละลายในสารละลายแอมโมเนีย แต่ตะกอนจะเปลี่ยนเป็นสีดำเนื่องจากเกิดเป็นอะมิโน-เมอร์คิวริกคลอไรด์และผงละเอียดของปรอท ดังสมการ (วิลาวรรณ์ จันทรประทิน, 2542)

$$HgCl_2 + 2NH_3 \longrightarrow Hg(NH_2)Cl + Hg + NH_4Cl \quad (2.21)$$

$$HgCl_2 + 2NH_3 \longrightarrow Hg(NH_2)Cl + Hg + NH_4^+ + Cl^- \quad (2.22)$$

ด้วยสมบัติดังกล่าวจึงสามารถแยกเอาสารประกอบของปรอทออกจากตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์ โดยการกรองเอาของผสมสีดำนี้แยกเก็บเอาไว้เนื่องจากอาจก่อให้เกิดอันตรายจากพิษของปรอท นำสารละลายที่ผ่านการกรองไปปรับสภาพให้เป็นกรดด้วยการเติมกรดไนตริก (ทดสอบโดยการใช้กระดาษลิตมัส) จะได้ตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์กลับคืนอีกครั้ง ดังสมการ (สุธาทิพย์ ศิริไพศาลพิพัฒน์, 2550)

$$[Ag(NH_3)_2]Cl + 2HNO_3 \longrightarrow AgCl + 2NH_4NO_3 \quad (2.23)$$

7.2 การรีดิวซ์ซิลเวอร์คลอไรด์

ตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์ที่ได้นั้นต้องทำการรีดิวซ์ เพื่อทำให้อยู่ในรูปโลหะเงินในการรีดิวซ์ซิลเวอร์-คลอไรด์ให้อยู่ในรูปโลหะเงิน (Metallic silver) สามารถทำให้ 3 วิธีการดังนี้

7.2.1 วิธีการรีดิวซ์โดยตรงเป็นวิธีการที่ทำเพียงขั้นตอนเดียวคือ ซิลเวอร์คลอไรด์ไปหลอมด้วยฟลักซ์ ซึ่งประกอบด้วยบอแรกซ์ (Borex) ผงแก้ว [Flint glass (lead-free)] และโซดาแอช (Soda ash) โลหะเงินที่ได้จากวิธีการนี้จะไม่ค่อยมีความบริสุทธิ์มากนัก

7.2.2 รีดิวซ์ด้วยผงสังกะสี (reduction with zinc) วิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากเพราะไม่ยุ่งยากและไม่ทำให้เกิดการสูญเสียโลหะเงินมากนัก สามารถทำได้โดยนำตะกอนของซิลเวอร์คลอไรด์ที่ผ่านการล้างแล้วใส่ในบีกเกอร์จากนั้นเทกรดซัลฟูริกให้ท่วมตะกอน ให้ความร้อนเล็กน้อย จากนั้นจึงโรยผงสังกะสีลงไป สังกะสีจะละลายในกรดและในขณะที่สังกะสีละลาย ตะกอนซิลเวอร์คลอไรด์จะถูกรีดิวซ์กลายเป็นโลหะเงิน ซึ่งจะเปลี่ยนจากตะกอน สีขาวเป็นสีเทา มองดูคล้ายผงซีเมนต์ จึงเรียกว่าซีเมนต์ซิลเวอร์ (cement silver) ดังสมการ (Aktas, 2010)

$$2AgCl + Zn + H_2SO_4 \longrightarrow 2Ag^0 + ZnSO_4 + 2HCl \quad (2.24)$$

นำซีเมนต์ซิลเวอร์ที่ได้นี้ไปทำการหลอมด้วยเปลวไฟ โดยใช้บอริกเอซิดเป็น ฟลักซ์จะทำให้โลหะเงินรวมตัวกันเป็นเม็ดโลหะเงินที่มีลักษณะวาว

7.2.3 รีดิวซ์ด้วยผงเหล็ก (reduction with iron) วิธีการนี้ทำเช่นเดียวกับการใช้ผงสังกะสี แต่ผงเหล็กต้องใช้เวลาในการรีดิวซ์มากกว่าจึงไม่ค่อยเป็นที่นิยมนัก (วิลาวรรณ์ จันทรประทิน, 2542)

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 การบำบัดน้ำเสียจากการวิเคราะห์ซีโอดี และการตกตะกอนโลหะหนัก

พวงรัตน์ แก้วล้อม (2537) ได้ทำการศึกษาแนวทางการกำจัดน้ำเสียซีโอดีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยน้ำเสียมาทำการทดลองเพื่อหาวิธีที่เหมาะสมในการบำบัดและนำกลับซิลเวอร์ พบว่าสารเคมีที่เหมาะสมในการบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ โซเดียมไฮดรอกไซด์ พีเอชที่เหมาะสม คือ 9.5 และเวลาในการตกตะกอน 150 นาที สารเคมีที่ใช้ในการตกตะกอนซิลเวอร์ คือ โซเดียมคลอไรด์ โดยใช้โซเดียมคลอไรด์ ประมาณ 4 เท่าของค่าสตอยซิโอเมตริก

ขนิษฐา ทวีถาวรสวัสดิ์ (2538) ศึกษาการกำจัดโลหะหนักในน้ำทิ้งจากการวิเคราะห์ค่าซีโอดี ด้วยวิธีการตกตะกอนทางเคมี โดยใช้สารเคมี 4 ชุด คือ โซเดียมคลอไรด์และโซเดียมไฮดรอกไซด์ โซเดียมไฮดรอกไซด์และโซดียมซัลไฟด์ โซเดียมไฮดรอกไซด์และโซเดียมไฮโดรซัลไฟด์ โซเดียมไธโอซัลเฟตและโซเดียมไฮดรอกไซด์ พบว่าการทดลองที่เหมาะสมสำหรับการกำจัดโลหะหนักในน้ำทิ้งจากการวิเคราะห์ค่าซีโอดี คือ การตกตะกอนด้วยโซเดียมไธโอซัตเฟต 10 กรัม และปรับ พีเอชเป็น 7 ด้วยโซเดียมไฮดรอกไซด์เข้มข้น 50% โดยตั้งทิ้งไว้ให้ตกตะกอน 1 วัน

สุรีรัตน์ ถมยาศิริกุล (2540) ศึกษาการกำจัดโลหะหนักจากน้ำเสียซีโอดีด้วยกระบวนการเฟอร์ไรต์ โดยทำการทดลอง 2 ขั้นตอน คือ การทดลองหาพีเอชและอุณหภูมิที่เหมาะสม โดยค่าตัวแปรพีเอชเป็น 9, 10, 11, 12 และแปรค่าอุณหภูมิเป็น 55, 60, 65, 70 องศาเซลเซียส โดยใช้ปริมาณเฟอรัสซัลเฟตคงที่เท่ากับ 0.025 โมล และทำการทดลองหาอัตราส่วนโมลที่เหมาะสม โดยแปรปริมาณเฟอรัสซัลเฟตเป็น 0.0125, 0.025, 0.05, 0.1 โมล ผลการทดลองพบว่า สภาวะที่เหมาะสม คือ พีเอช 9 อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส อัตราส่วนโมลของเฟอรัสซัลเฟตไอออนต่อโลหะทั้งหมดในน้ำเสียเท่ากับ 18.65 ประสิทธิภาพการกำจัดปรอทร้อยละ 99.86 โครเมียมร้อยละ 97.87 และเหล็กร้อยละ 99.53 ตามลำดับ ซึ่งปรอทยังมีค่าเกินมาตรฐานน้ำทิ้งของกระทรวงอุตสาหกรรม ส่วนโครเมียมมีค่าต่ำกว่ามาตรฐาน ผลการทดสอบการชะละลาย พบว่า ความเข้มข้นของปรอทและโครเมียมในน้ำสกัดต่ำกว่ามาตรฐาน

สุรัตน์ เพชรเกษม (2541) ศึกษาการกำจัดโลหะหนักในน้ำเสียวิเคราะห์ซีโอดีด้วยวิธีการตกตะกอนผลึกทางเคมี โดยใช้โซเดียมคลอไรด์เพื่อตกผลึกเงิน เฟอรัสซัลไฟด์เพื่อตกผลึกปรอท และโซเดียมไฮรอกไซด์เพื่อตกผลึกโครเมียม พบว่า เงื่อนไขที่เหมาะสมคือใช้โซเดียมคลอไรด์ 4 กรัม/ลิตร ที่พีเอช 0 สำหรับการตกผลึกเงิน ใช้เฟอรัสซัลไฟด์ 3 กรัม/ลิตร ที่พีเอช 0.5 สำหรับการตกผลึกปรอท และเติมโซเดียมไฮดรอกไซด์เพิ่ม เพื่อปรับพีเอชเป็น 9 สำหรับการตกผลึกโครเมียม มีประสิทธิภาพการกำจัดเงิน ปรอทร้อยละ 99.989 โครเมียมร้อยละ 99.99 และเหล็กร้อยละ 99.967 และ 94.41 ตามลำดับ ราคาของสารเคมีที่ใช้ คือ 10.25 บาทต่อน้ำเสีย 1 ลิตร

พัชราภรณ์ ทวีสุววณพร (2545) ศึกษาการกำจัดโลหะหนักออกจากน้ำเสียซีโอดี โดยใช้สารคีเลติ้งโพลิเมอร์ พบว่า สารคีเลติ้งโพริเมอร์สามารถกำจัดปรอทและเงินได้ดี แต่ไม่สามารถกำจัดโครเมียมและเหล็กได้ ค่าพีเอชไม่มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการกำจัดปรอทและเงิน นอกจากนี้ ยังพบว่า การใช้โซเดียมไฮดรอกไซด์ ร่วมกับสารคีเลติ้งโพริเมอร์สามารถกำจัดโลหะหนักต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัชรี พิลาสมบัติ (2546) ศึกษาการกำจัดซิลเวอร์ในน้ำเสียจากฟิล์มเอกซเรย์โดยใช้เบนโทไนต์ โดยศึกษาปริมาณเบนโทไนต์และค่าพีเอช ในการกำจัดซิลเวอร์ ใช้น้ำเสียจากโรงพยาบาล 3 แห่ง ในจังหวัดนครราชสีมา ปริมาณเบนโทไนต์ที่ 6, 9 และ 15 กรัม/ลิตร ที่ระดับพีเอช 5 มีประสิทธิภาพในการกำจัดซิลเวอร์ได้

ร้อยละ 80.18, 91.18 และ99.86 ตามลำดับ ประสิทธิภาพในการกำจัดซิลเวอร์สูงสุด คือ เบนโทไนต์ 15 กรัม/ลิตร นำค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสียมาพิจารณา เมื่อคำนวณค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสียที่ระดับพีเอช 5 ความเข้มข้นของ เบนโทไนต์ 6, 9 และ 15 กรัม/ลิตร มีต้นทุนในการบำบัดน้ำเสียต่อปริมาตรน้ำเสีย 1,000 ลิตร คือ 42, 63 และ 105 บาท เมื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพ และค่าใช้จ่าย พบว่าสภาวะที่เหมาะสมในการกำจัดซิลเวอร์ คือ ที่ระดับพีเอช 5 ความเข้มข้นของเบนโทไนต์ 9 กรัม/ลิตร

อารยา รานอก (2549) ศึกษาการกำจัดโลหะหนักในน้ำเสียซีโอดี โดยการตกตะกอนทางเคมีและโคแอกกูเลชัน ให้อยู่ในรูปของโลหะซัลไฟด์และโลหะไฮดรอกไซด์ โดยใช้โซเดียมไธโอซัลเฟตและโซเดียมไฮดรอกไซด์ในการตกตะกอน และใช้สารส้มในกระบวนการโคแอกกูเลชัน พบว่าโซเดียมไธโอซัลเฟตปริมาณ 7.5 กรัม และปรับค่าพีเอชที่ 9 ต่อน้ำเสียซีโอดี 500 มิลลิลิตร มีประสิทธิภาพในการกำจัดสูงสุด สามารถกำจัดปรอท, เงิน, โครเมียม, และเหล็ก คิดเป็นประสิทธิภาพในการกำจัดร้อยละ 99.97 99.85 99.99 และ 99.21 ตามลำดับ และพบว่า การใช้สารส้มเป็นสารรวมตะกอนปริมาณ 600 มล/ล. ใช้เวลาในการตกตะกอน 40 นาที เมื่อเทียบประสิทธิภาพการกำจัดโลหะหนักด้วยวิธีการตกตะกอน และการตกตะกอน ร่วมกับกระบวนการโคแอกกูเลชัน พบว่าประสิทธิภาพการกำจัดโลหะเหล็กด้วยวิธีการตกตะกอนร่วมกับกระบวนการโคแอกกูเลชันดีกว่าการตกตะกอนเพียงอย่างเดียว ส่วนปรอท เงิน และโครเมียม มีค่าใกล้เคียงกัน

8.2 การนำกลับโลหะเงิน

วิลาวรรณ์ จันทรประทิน (2542) ศึกษาการกำจัดปรอทและการแยกโลหะเงินออกจากโลหะเจืออะมัลกัมที่เหลือทิ้งจากการบูรณะฟัน โดยการกำจัดปรอทออกก่อนด้วยวิธีการให้ความร้อนที่อุณหภูมิ 200 องศาเซลเซียส ความดันสุญญากาศ เป็นเวลา 4 ชั่วโมง สามารถกำจัดปรอทออกจากโลหะเจืออะมัลกัมได้โดยมีประสิทธิภาพการกำจัดสูงสุดคือร้อยละ 88.01 โดยน้ำหนัก การการตรวจวัดปริมาณไอปรอทในอากาศขณะที่ปฏิบัติงาน พบว่า ไอปรอทในอากาศไม่เกินค่ามาตรฐานในอากาศที่ 0.05 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร นำโลหะเจืออะมัลกัมทดลองแยกโลหะเงินด้วยวิธีการทางเคมีไฟฟ้าและวิธีการใช้สารเคมี พบว่าการใช้วิธีทางเคมีไฟฟ้าไม่สามารถแยกโลหะเงินออกจากโลหะเจืออะมัลกัมได้อย่างมีประสิทธิภาพใต้สภาวะที่ทดลอง ส่วนวิธีการใช้สารเคมีทำโดยการละลายโลหะเจืออะมัลกัมในกรดไนตริกที่ความเข้มข้นร้อยละ 35 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร แล้วจึงนำไปตกตะกอนให้อยู่ในรูปของซิลเวอร์คลอไรด์ จากนั้นรีดิวซ์ด้วยสังกะสีในกรดให้อยู่ในรูปของโลหะเงิน พบว่าสามารถแยกโลหะเงินออกจากโลหะเจืออะมัลกัมได้ถึงร้อยละ 97.44 โดยน้ำหนัก โลหะเงินที่ได้มีความบริสุทธิ์ร้อยละ 99.99369 และสูงกว่าโลหะเงินที่ใช้ในการผลิตผงอะมัลกัมซึ่งมีความบริสุทธิ์ร้อยละ 99.99127 จึงสามารถนำไปใช้งานทางด้านทันตกรรมได้อีกครั้ง

สุรชัย รักสมบัติ (2545) ศึกษาการแยกเงินจากสารละลายที่เหลือจากการแยกเงินด้วยอิเล็คโตรไลซีส โดยใช้อิเล็กโตรไลซีลแบบต่อเนื่อง ผลจากการวิจัยพบว่า สามารถแยกโลหะเงินจากสารละลายออกมาได้ โดยมีเงื่อนไขที่สามารถแยกไอออนของโลหะเงินให้มีประสิทธิภาพสูงสุดคือ ใช้ขั้วบวกที่สามารถทดแทนไอออนของโลหะเงินได้ที่เลือกใช้คือ ทองแดง ความหนาแน่นกระแสไฟฟ้าในช่วง 6.45 - 7.75 แอมแปร์ต่อตารางเดซิเมตร อุณหภูมิของน้ำรอบถังสารละลายอิเล็คโตรไลต์เท่ากับ 70 องศาเซลเซียส อัตราการไหลของสารละลายเท่ากับ 0.2 ลิตรต่อนาที จำนวนถังปฏิกรณ์เท่ากับ 10 ถัง จะแยกเงินจากสารละลายได้ร้อยละ 99.95

Tan และ Dinardo (1992) ศึกษาวิธีการทำโลหะเงินให้บริสุทธิ์ (silver refining) ด้วยวิธีทางเคมีไฟฟ้า โดยนำโลหะเงินที่ต้องการนำมาทำให้บริสุทธิ์มากขึ้นมาหลอมรวมกันเป็นแท่งที่ขั้วอาโนด หุ้มด้วยถุงผ้า เพื่อป้องกันไม่ให้ชิ้นส่วนโลหะผสมหลุดร่วงปนอยู่ในสารละลาย เมื่อทำการปล่อยกระแสไฟฟ้าแล้ว ใช้สารละลายซิลเวอร์ไนเตรต ($AgNO_3$) เป็นสารอิเล็กโทรไลต์ เมื่อเกิดปฏิกิริยาการแยกสลายด้วยไฟฟ้า จะทำการรักษาระดับซิลเวอร์ไอออน (Ag^+) โดยการเติมสารละลายซิลเวอร์ซัลเฟต ($AgSO_4$) ซึ่งได้มาจากการใช้กรดซัลฟูริก (H_2SO_4) ล้างขั้นอาโนดก่อนที่จะมาแยกสลายด้วยไฟฟ้า เพื่อกำจัดโลหะมลทินบางชนิด เช่น อาร์เซนิก แอนติโมเนีย ซีลีเนียม และเทลลูเลียม วิธีการนี้ทำให้ได้โลหะเงินที่มีความบริสุทธิ์สูง อีกทั้งสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการวิจัย